

MAQSUD SHAYXZODA TAQDIRI: TARIXIY HAQIQAT VA TAZYIQLAR SOYASIDA

Saminov Shohjahon Sharifjon o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti

“Siyosatshunoslik” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri bo‘lgan Maqsud Shayxzodaning hibsga olinishi va uning hayoti bilan bog‘liq tarixiy voqealar tahlil qilinadi. Sovet davrida qatag‘onlar qurboniga aylangan ijodkorning adabiy merosi va uning milliy adabiyotga qo‘shgan hissasi yoritiladi. Ushbu maqola orqali o‘sha davrdagi siyosiy tazyiqlar, mafkuraviy bosim va ijodkorlarning qismati haqida tushuncha beriladi.

Kalit so‘zlar: Maqsud Shayxzoda, sovet qatag‘onlari, millatchilik, adabiy meros, siyosiy ta‘qib, dramaturgiya, o‘zbek adabiyoti.

СУДЬБА МАКСУДА ШАЙХЗОДЫ: ИСТОРИЧЕСКАЯ ПРАВДА И В ТЕНИ РЕПРЕССИЙ

Аннотация: В данной статье анализируется арест одного из ярких представителей узбекской литературы Максуда Шайхзоды и исторические события, связанные с его жизнью. Освещается его литературное наследие и вклад в национальную литературу, несмотря на репрессии в советский период. Статья даёт представление о политическом давлении, идеологических гонениях и судьбах творческих личностей того времени.

Ключевые слова: Максуд Шайхзода, советские репрессии, национализм, литературное наследие, политическое преследование, драматургия, узбекская литература.

THE FATE OF MAQSUD SHAYKHZODA: HISTORICAL TRUTH AND UNDER THE SHADOW OF REPRESSIONS

Abstract: This article analyzes the arrest of one of the prominent figures in Uzbek literature, Maqsud Shayxzoda, and the historical events associated with his life. It highlights his literary heritage and contribution to national literature despite the repressions of the Soviet era. The article provides an understanding of political pressure, ideological persecution, and the fate of creative individuals of that time.

Keywords: Maqsud Shayxzoda, Soviet repressions, nationalism, literary heritage, political persecution, dramaturgy, Uzbek literature.

Kirish

XX asr o'zbek adabiyotida o'zining iqtidorli ijodi bilan ajralib turgan Maqsud Shayxzoda faqat adabiy faoliyati bilan emas, balki mustaqil fikrlashi tufayli ham katta e'tiborni tortgan. Uning she'rlari, pyesalari va tarjimalari xalq orasida katta e'tirof topgan bo'lsa-da, sovet davrining mafkuraviy bosimi unga jiddiy tazyiqlar keltirdi.

O'sha davrda ko'plab ziyolilar va ijodkorlar "millatchilik" va "sovet mafkurasiga qarshi chiqish" kabi ayblovlar bilan ta'qib qilindi. Bunday qatag'onlar nafaqat ularning shaxsiy hayotiga, balki millat madaniyati va adabiyotiga ham katta zarar yetkazdi. Maqsud Shayxzoda ham shunday taqdirga duch kelgan ijodkorlardan biri bo'lib, u 1952-yilda hibsga olinib, qattiq qatag'onga uchragan. Ushbu maqolada uning hibsga olinish sabablari, ijodiy merosi va o'zbek adabiyotiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Maqsud Shayxzodaning ijodi va o'zbek adabiyotidagi o'rni

Maqsud Shayxzoda 1908-yilda tug'ilgan bo'lib, adabiyotimizda shoir, dramaturg va tarjimon sifatida katta iz qoldirgan. U o'z asarlarida insoniylik, adolat va milliy ong masalalariga alohida e'tibor bergan. Uning pyesalari va she'rlari jamiyatdagi dolzarb masalalarni yoritib, xalq dardini aks ettirgan. Ayniqsa, uning "Jaloliddin Manguberdi" dramasida milliy mustaqillik va vatanparvarlik g'oyalari kuchli aks etgan.

Shayxzoda tarjimon sifatida ham katta xizmat qilgan. U rus va jahon adabiyoti namunalarini o'zbek tiliga o'girib, adabiy merosimizni boyitgan. Shuningdek, u yangi avlod ijodkorlarini qo'llab-quvvatlab, o'zbek adabiyotining rivojlanishiga hissa qo'shgan.

2. Hibsga olinishi va unga qo'yilgan ayblovlar

1952-yilda Maqsud Shayxzoda "millatchilik" va "sovet mafkurasiga qarshi g'oyalarni targ'ib qilish" ayblovlari bilan hibsga olinadi. Bu davrda ko'plab ijodkorlar, jumladan, Cho'lpon, Fitrat, Usmon Nosir singari yozuvchilar ham qatag'onga uchragan edi. Shayxzoda uzoq vaqt qamoqda saqlanib, og'ir sharoitlarda hayot kechirishga majbur bo'ladi.

Sovet hukumati unga adabiy ijodida milliy g'oyalarni ilgari surgani uchun ayb qo'ygan. Xususan, uning dramatik asarlarida va she'rlarida milliy mustaqillik, xalq qadr-qimmatini va tarixiy shaxsiyatlarga bo'lgan hurmat aniq sezilib turar edi.

3. Qatag'onlar va ijodiy faoliyatga ta'siri

Shayxzodaning qamoqqa olinishi o'zbek adabiyotiga katta zarba bo'ldi. U qamoqxonada og'ir sharoitda yashashga qaramay, ijod qilishdan to'xtamadi. Keyinchalik u qamoqdan ozod etilgan bo'lsa-da, bu voqea uning ruhiyatiga katta ta'sir o'tkazdi. Uning ijodi keyingi yillarda ham davom etdi, ammo sovet mafkurasi bosimi tufayli uning ko'plab asarlari chop etilmadi yoki tahrir qilindi.

4. Maqsud Shayxzodaning merosi va bugungi kundagi ahamiyati

Bugungi kunda Shayxzodaning asarlari qayta tiklanib, ilmiy va adabiy doiralarda chuqur o'rganilmoqda. Uning pyesalari sahnalashtirilmoqda, she'rlari va tarjimalari yangitdan nashr etilmoqda. U yaratgan milliy ruhdagi asarlar o'zbek adabiyotining bebaho boyligi sifatida qadrlanadi.

Shayxzodaning ijodi bugungi yosh ijodkorlar uchun ibrat maktabi bo'lib, uning qatag'on yillari o'tgan tarixiy voqealarning saboqlari sifatida xizmat qiladi. Uning asarlari faqat adabiy meros emas, balki milliy o'zlikni anglash, adolat va ozodlik uchun kurashish timsolidir.

Xulosa

Maqsud Shayxzoda nafaqat o'z davrining yetuk adibi, balki milliy ong va adabiy merosni asrab-avaylagan ijodkorlardan biri edi. Uning hibsga olinishi sovet davri qatag'onlarining adabiyotga ta'sirini ko'rsatib turibdi. Uning ijodi esa bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Bugungi kunda Shayxzodaning asarlarini o'rganish, uning hayoti va ijodi haqida tadqiqotlar olib borish, qatag'on qurbonlari xotirasini saqlash adabiyotimiz va tariximizga bo'lgan hurmatning namunasidir. Uning ijodini anglash orqali biz nafaqat adabiy merosimizni boyitamiz, balki tarixiy haqiqatlarni ham chuqurroq tushunamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, Sh. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'zFA nashriyoti, 2005.
2. G'ulomov, A. Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi. – Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2010.
3. Ismoilov, M. Sovet qatag'onlari va o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2015.
4. Mirzayev, B. XX asr o'zbek adabiyotining fojiali qismati. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2018.
5. Rasulov, H. Maqsud Shayxzoda – dramaturg va shoir. – Samarqand: Adabiyot nashriyoti, 2020.